

Accountantsverslag 2016

Gemeente Dalfsen

14 juni 2017

Accountantsverslag 2016

Aan de Raad van de gemeente Dalfsen
Postbus 35
7720 AA DALFSEN

Groningen, 14 juni 2017

Kenmerk: RHB/SH/DC/1060056/010

Geachte leden van de Raad,

Wij zijn met ingang van boekjaar 2016 benoemd als accountant van de gemeente Dalfsen. De afgelopen periode zijn we enthousiast aan de slag geweest met deze opdracht.

Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging van 4 november 2016, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2016 van uw gemeente. Dit verslag bevat onze belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening 2016.

Met dit verslag willen wij u zo goed mogelijk informeren en ondersteunen in de uitoefening van uw controlerende taak. De onderwerpen, die in dit verslag aan de orde komen, hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2016.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij op 30 mei jl. afgestemd met de ambtelijke organisatie. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het College van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om deze rapportage nader toe te lichten.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

Inhoudsopgave

1. Dashboard accountantscontrole

2. Strekking controleverklaring

3. Top 3 aandachtspunten voor 2017

4. Uw financiële positie vergeleken

5. Belangrijkste bevindingen 2016

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

Ons oordeel	Top 3 aandachtspunten voor 2017	Resultaat 2016: € 233.000																					
<ul style="list-style-type: none"> De jaarrekening 2016 is getrouw en rechtmatig. We hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt. De belangrijkste fouten en onzekerheden (binnen de toleranties) zijn: <ul style="list-style-type: none"> Onzekerheden prestatielevering sociaal domein: € 1.047.000 Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa- en IMG-bijlage. De samenwerking is constructief en plezierig verlopen. 	<ol style="list-style-type: none"> Beheersing sociaal domein. Inrichting beheersmaatregelen ICT. Wijzigingen in de EU-aanbestedingsvoorschriften en inbedding daarvan in de organisatie. 	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Begroting 2016 na wijziging</th> <th>Realisatie 2016</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Baten</td> <td>56.680</td> <td>57.641</td> </tr> <tr> <td>Lasten</td> <td>-59.762</td> <td>-59.235</td> </tr> <tr> <td>Saldo baten en lasten</td> <td>-3.082</td> <td>-1.594</td> </tr> <tr> <td>Stortingen in reserves</td> <td>-665</td> <td>-2.651</td> </tr> <tr> <td>Onttrekkingen aan reserves</td> <td>4.386</td> <td>4.478</td> </tr> <tr> <td>Resultaat</td> <td>639</td> <td>233</td> </tr> </tbody> </table> <p>Het saldo van baten en lasten is € 1,5 miljoen lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door enkele incidentele posten.</p>		Begroting 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Baten	56.680	57.641	Lasten	-59.762	-59.235	Saldo baten en lasten	-3.082	-1.594	Stortingen in reserves	-665	-2.651	Onttrekkingen aan reserves	4.386	4.478	Resultaat	639	233
	Begroting 2016 na wijziging	Realisatie 2016																					
Baten	56.680	57.641																					
Lasten	-59.762	-59.235																					
Saldo baten en lasten	-3.082	-1.594																					
Stortingen in reserves	-665	-2.651																					
Onttrekkingen aan reserves	4.386	4.478																					
Resultaat	639	233																					
Transitie in het sociaal domein	Belangrijkste bevindingen 2016	Financiële positie: solvabiliteit bovengemiddeld																					
<ul style="list-style-type: none"> Door Dalfsen zijn veel inspanningen verricht om beter zicht te krijgen op budgetten en de beheersing (inrichting systemen, managementinformatie, tijdig uitvoeren controles) te verbeteren. Wij constateren dat er in het verantwoordingsproces sprake is van een grote afhankelijkheid van zorgaanbieders. Om deze afhankelijkheid te verminderen, adviseren wij u om zelf maatregelen te treffen om de prestatielevering te kunnen aantonen. Uit onze controle zijn fouten en onzekerheden gebleken, met name omdat onvoldoende controle-informatie van zorgaanbieders is verkregen om te kunnen onderbouwen dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. 	<ul style="list-style-type: none"> Richtlijnen BBV zijn aangescherpt ten aanzien van grondexploitaties, onder andere door invoering van een maximale ontwikkeltermijn van 10 jaar voor grond in exploitatie. Deze aangescherpte richtlijnen hebben voor Dalfsen niet geleid tot afwaarderingen. Resterende financiële risico's in de huidige waardering van de niet in exploitatie genomen gronden (met ingang van 2016 gepresenteerd onder de materiële vaste activa) lijken beperkt. De financiële positie van Dalfsen ligt, gemeten aan de solvabiliteitsratio en de netto-schuldquote, ruim boven het landelijke gemiddelde. 	<p>Solvabiliteitsratio</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Periode</th> <th>Solvabiliteitsratio</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Gemid. NL*</td> <td>31,9%</td> </tr> <tr> <td>JR 2016</td> <td>62,0%</td> </tr> <tr> <td>Begr. 2017</td> <td>80,0%</td> </tr> <tr> <td>JR 2015</td> <td>65,0%</td> </tr> <tr> <td>Begr. 2016</td> <td>59,0%</td> </tr> </tbody> </table>	Periode	Solvabiliteitsratio	Gemid. NL*	31,9%	JR 2016	62,0%	Begr. 2017	80,0%	JR 2015	65,0%	Begr. 2016	59,0%									
Periode	Solvabiliteitsratio																						
Gemid. NL*	31,9%																						
JR 2016	62,0%																						
Begr. 2017	80,0%																						
JR 2015	65,0%																						
Begr. 2016	59,0%																						

2. Strekking controleverklaring

2.1 Strekking controleverklaring

2.2 Overzicht controleverschillen

2.1 Strekking controleverklaring

Goedkeurende controleverklaring	Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2016 van de gemeente Dalfsen afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid.
De jaarrekening is getrouw	Een goedkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat de jaarrekening 2016 een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva per 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor Provincies en Gemeenten.
De jaarrekening is rechtmatig	Een goedkeurende verklaring met betrekking tot rechtmatigheid betekent dat de verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen en in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving.
Impact sociaal domein	Wij hebben enkele bevindingen geconstateerd ten aanzien van het sociaal domein. Deze bevindingen blijven onder de door u vastgestelde toleranties.
Geen bevindingen in de SiSa- en IMG-bijlage	Wij hebben de in de SiSa- en IMG-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
Jaarverslag is verenigbaar	Wij hebben als controlerend accountant getoetst of: <ul style="list-style-type: none"> - het jaarverslag voldoet aan de relevante wet- en regelgeving (onderdeel I); - het verenigbaar is met de jaarrekening (onderdeel II); - geen materiele onjuistheden in het jaarverslag zijn gebleken in het licht van de tijdens de controle van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en zijn omgeving (onderdeel III). Op basis van de door ons verrichte werkzaamheden hebben wij geen bevindingen op deze aspecten m.b.t. het jaarverslag.

2.2 Overzicht controleverschillen

Ongecorrigeerde controleverschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Fouten (* € 1.000)	Onzekerheden (* € 1.000)	Verwijzing
Getrouwheid en Rechtmatigheid			
WMO begeleiding (zorg in natura), onvoldoende onderbouwing voor prestatielevering		434	5.2
WMO PGB's, onvoldoende onderbouwing voor prestatielevering		208	5.2
Jeugd PGB's, onvoldoende onderbouwing voor prestatielevering		285	5.2
Fout inzake PGB's getrouwheid (WMO en Jeugd)	25		5.2
Jeugdzorg (zorg in natura), nagekomen afrekening 2016 BVO IJsselland niet verwerkt in de jaarrekening	42		5.2
Jeugdzorg (zorg in natura), onvoldoende onderbouwing voor prestatielevering		120	5.2
Totaal getrouwheid	€ 67	€ 1.047	
Rechtmatigheid			
Ongesaldeerde getrouwheidsfout is tevens rechtmatigheidsfout	67	1.047	Zie hierboven
Fout inzake PGB's rechtmatigheid (WMO en Jeugd)	37		5.2
Totaal	€ 104	€ 1.047	
Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)	€ 619	€ 1.857	
Uitvoeringsmaterialiteit (60% van de materialiteit)	€ 371	€ 1.113	
Door de Raad vastgestelde rapporteringstolerantie	€ 55	€ 55	

3. Top 3 aandachtspunten voor 2017

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende top 3 van aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

1. Beheersing sociaal Domein	<p>Sociaal Domein</p> <p>Het boekjaar 2016 is het 2^e jaar dat de gemeente verantwoordelijk is geworden voor de decentralisaties van het sociaal domein. Het jaar 2015 was een transitiejaar met de nodige aanloopproblemen. In 2016 zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar en zijn er grote stappen gezet. De gemeente Dalfsen is hier actief mee bezig geweest. We constateren daarbij ook dat landelijk nog veel problemen zijn met het tijdig verkrijgen van verantwoordingsinformatie van zorginstellingen. De gemeente Dalfsen is hier bij het opstelproces van de jaarrekening 2016 ook mee geconfronteerd.</p> <p>Om de afhankelijkheid van zorgaanbieders in het afsluitproces te verminderen, adviseren wij u als gemeente om zelf maatregelen te treffen om de prestatielevering van de bij de gemeente in rekening gebrachte zorgkosten vast te stellen. Een mogelijkheid is om, achteraf, prestatieverklaringen bij uw cliënten op te vragen, echter het is ook mogelijk om het aspect prestatielevering nadrukkelijker in te bedden in het herindiceringsproces. Het is van belang om hier tijdig actie in te ondernemen. Daarnaast adviseren wij u om nadere afspraken te maken met BVO IJsselland, zodat de voor het opstellen van uw jaarrekening benodigde relevante informatie komend jaar tijdiger wordt verkregen.</p>
2. Implementatie van adequaat functionerende beheersmaatregelen	<p>Beheersing IT</p> <p>Voor wat betreft de interne beheersing ten aanzien van de IT constateerden wij ten tijde van onze interim-controle dat er op dit punt nog veel stappen gezet kunnen worden. Voor de algemene beheersing van de IT-omgeving hebben we gekeken naar de aspecten logische toegangsbeveiliging, wijzigingenbeheer en continuïteit. Hierbij komen we tot de conclusie dat controles en processtappen op dit vlak niet worden uitgevoerd, dan wel niet zichtbaar worden vastgelegd. Voor de accountantscontrole betekent dit dat we niet gebruik konden maken van de digitale autorisaties en vastleggingen en dus meer gegevensgerichte werkzaamheden hebben uitgevoerd.</p>
3. EU-aanbestedingsvoorschriften	<p>Wijziging in de EU-aanbestedingsvoorschriften en inbedding daarvan in de organisatie</p> <p>In onze interim-controle hebben wij geconstateerd dat in de huidige inrichting van de organisatie onvoldoende borging aanwezig is dat opdrachten op een correcte wijze worden aanbesteed. Achteraf is, middels arbeidsintensieve werkzaamheden van de interne controleur, alsnog aantoonbaar gemaakt dat is gehandeld in overeenstemming met de externe voorschriften.</p> <p>Medio 2016 zijn de aanbestedingsvoorschriften ten aanzien van de zogenaamde 2B-dienst aangescherpt. Dit heeft tot gevolg dat u bij het inhuren van externe diensten sneller geconfronteerd zult worden met de plicht om Europees aan te besteden dan tot nu toe het geval was. Doordat Dalfsen mede vanuit de Talentenregio veelvuldig diensten van derden inhuurt, is dit risico in het bijzonder aanwezig. Voor het komende jaar is het van belang om aan de voorkant van de inkooptrajecten actie te ondernemen, zodat achteraf eenvoudiger kan worden aangetoond dat rechtmatig is gehandeld.</p>

4. Uw financiële positie vergeleken

4.1 Resultaat 2016

4.2 Uw financiële positie vergeleken

4.3 Toelichting op uw financiële positie

4.1 Resultaat 2016

Resultaat 2016 bedraagt € 233.000 voordelig, begroot resultaat was € 639.000 voordelig

Resultaat 2016

Het saldo van de jaarrekening van de gemeente Dalfsen over het jaar 2016 bedraagt € 233.000 voordelig. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

Rekening van baten en lasten	Begroot vóór wijziging	Begroot na wijziging	Realisatie 2016
<i>(alle bedragen * € 1.000,-)</i>			
Baten	54.838	56.680	57.641
Lasten	(56.216)	(59.762)	(59.235)
Saldo baten en lasten	(1.378)	(3.082)	(1.594)
Stortingen in reserves	(1.587)	(665)	(2.651)
Onttrekkingen aan reserves	3.116	4.386	4.478
Resultaat	151	639	233

Resultaat (na bestemming) wijkt beperkt af van de begroting; in het saldo van baten en lasten is sprake van enkele bijzonderheden ten opzichte van de begroting

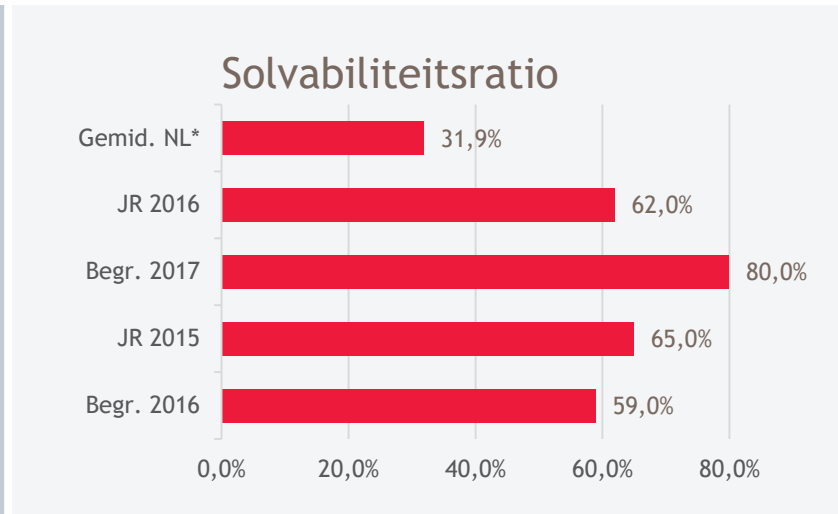
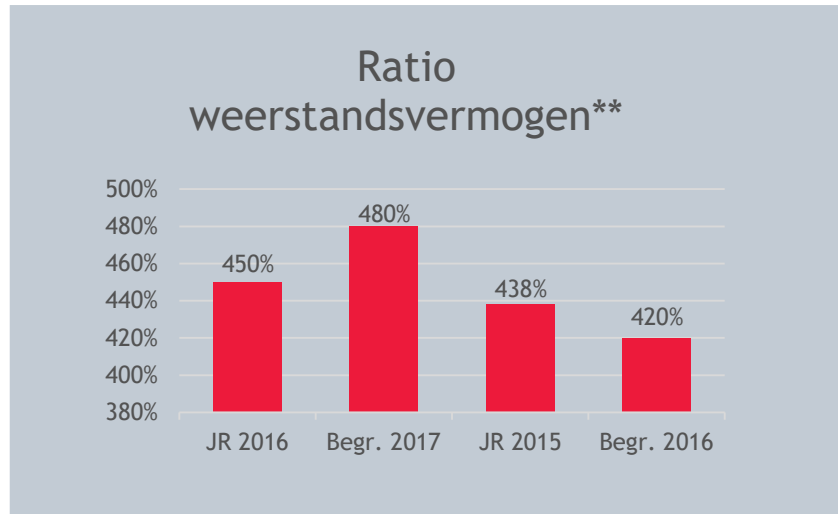
Het resultaat wijkt beperkt af van de totale begrote lasten (na wijziging). Dit ligt onder de door ons gehanteerde ervaringsnorm van 2-3% en duidt op een adequaat voorspellend vermogen.

Het saldo van baten en lasten is € 1,5 miljoen lager dan is begroot. De belangrijkste verschillen betreffen:

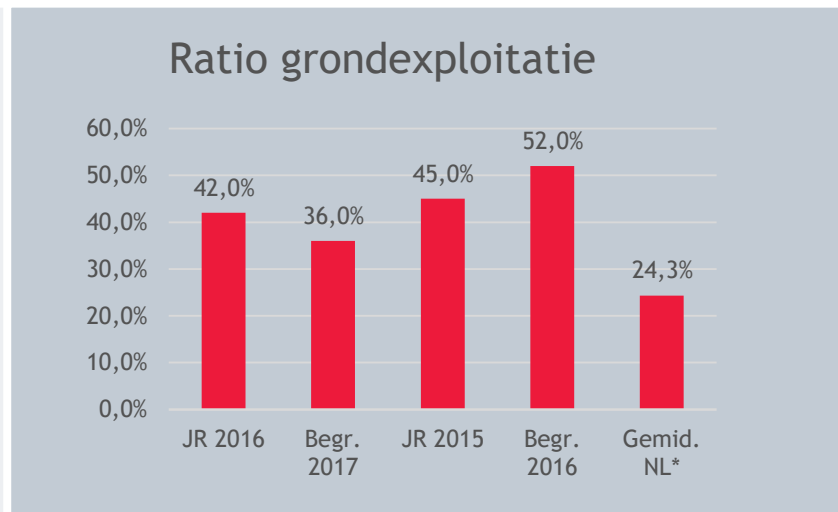
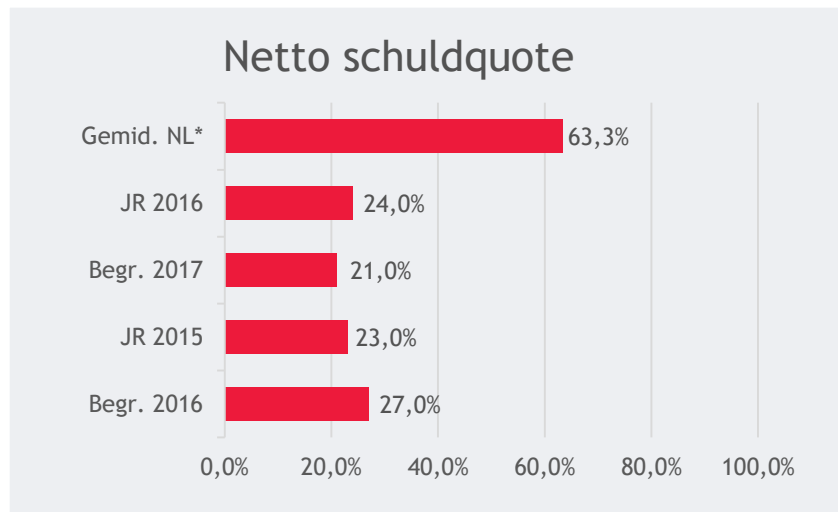
- € 1,1 miljoen extra lasten als gevolg van incidentele posten (stortingen in personele voorzieningen en het vormen van een verplichting voor verlofstuwmeren);
- € 1,4 miljoen minder lasten als gevolg van voordelen in het sociaal domein;
- € 0,75 miljoen extra lasten in de exploitatie vanwege interne uren (€ 450.000) die niet kon worden toegerekend aan de investeringen en grondexploitaties en prijsverschillen (€ 300.000). Wij adviseren u om dit verschil nader te analyseren, zodat de doorbelastingen vanuit de kostenplaatsen voorspelbaarder kunnen worden gemaakt.

In paragraaf 1.4 van de jaarstukken zijn de verschillen tussen de begroting en de realisatie nader toegelicht.

4.2 Uw financiële positie vergeleken

*De bron voor de gemiddelden in Nederland (2014) is het dashboard op www.waarstaatjegemeente.nl

**Betreft het structurele weerstandsratio

4.3 Toelichting op uw financiële positie

Solvabiliteit = eigen
vermogen / balanstotaal

Toelichting solvabiliteit

Het financiële kengetal solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen gedeeld door het totaal van de balans. In feite geeft dit kengetal aan in hoeverre de activa van de gemeente (ofwel bezittingen aan de debetzijde van de balans) worden gefinancierd met eigen middelen.

Het eigen vermogen (of de solvabiliteit) heeft een bufferfunctie en financieringsfunctie. De bufferfunctie van het eigen vermogen is de mogelijkheid om tegenvallende resultaten op te vangen en verliezen in mindering te brengen op het eigen vermogen. Het weerstandsvermogen geeft daar, middels een inschatting van de risico's, ook een goede (of zelfs nog betere) analyse van. De financieringsfunctie van het eigen vermogen houdt verband met de mogelijkheid om te lenen. Banken zullen pas geld lenen als een organisatie voldoende buffers heeft in de vorm van eigen vermogen ofwel solvabiliteit. Omdat gemeenten in principe niet failliet kunnen gaan, heeft de financieringsfunctie een andere betekenis dan in het bedrijfsleven.

Een inherente beperking aan het kengetal solvabiliteit bij gemeenten is dat, op basis van de BBV, er een aantal verslaggevingsvoorschriften zijn die de solvabiliteit niet altijd vergelijkbaar maken. Tot dusver was het bijvoorbeeld toegestaan activa met maatschappelijk nut ineens af te schrijven. Een ander voorbeeld is dat een voorziening niet op de balans hoeft te worden verantwoord, maar mag worden afgedekt in de begroting. Omdat gemeenten op deze en andere verslaggevingsaspecten verschillende keuzes kunnen maken, heeft een vergelijking inherente beperkingen. Maar desondanks is de aandacht voor de financiële positie en deze kengetallen een prima ontwikkeling en is het alleen al goed om de eigen ontwikkelingen te volgen.

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2016 (afgerond) 62% (€ 48,4 miljoen / € 77,8 miljoen) en is in 2016 met 3% afgenomen als gevolg van het nadelige saldo van baten en lasten (voor mutaties in reserves). De solvabiliteit van gemeente Dalfsen is echter nog steeds ruim boven het landelijk gemiddelde van 32%.

4.3 Toelichting op uw financiële positie

Ratio grex = voorraad /
totale baten

Toelichting op ratio grondexploitatie

De ratio grondexploitatie, is de verhouding van de voorraad gronden gedeeld door het totaal van de baten. Dit kengetal geeft aan hoe de voorraden van de gemeente zich verhouden ten opzichte van de jaarlijkse inkomsten. Daarmee kan beoordeeld worden of de omvang van de grondexploitatie risicovol is in relatie tot de omvang en inkomsten van de gemeente.

De ratio grondexploitatie van de gemeente Dalfsen bedraagt ultimo 2016 42%. De ratio ligt daarmee 3% lager dan in 2015, mede als gevolg van de overheveling van de niet in exploitatie genomen gronden van de voorraden naar de materiële vaste activa. Deze ratio ligt boven het landelijk gemiddelde van 24,3% (cijfers 2014), hetgeen wordt verklaard doordat er complexen (zoals Oosterdalfsen en Westerbouwlanden Noord) thans nog in de beginfase van de ontwikkeling zitten, waardoor er omvangrijke bedragen zijn geïnvesteerd die nog met toekomstige verkopen moeten worden terugverdiend.

Netto-schuldquote=
leningen /
totale baten

Toelichting netto-schuldquote

Het financiële kengetal netto-schuldquote, is de verhouding van de langlopende leningen gedeeld door het totaal van de baten. In feite geeft dit kengetal aan in hoeverre de schulden van de gemeente zich verhouden ten opzichte van de jaarlijkse inkomsten, als indicator van de mogelijkheid om rente en schulden (terug) te kunnen betalen. De eerder genoemde inherente beperking ten aanzien van de verslaggevingsvoorschriften gelden overigens ook voor de schuldquote.

Schuldquote bedraagt
24% - ruim beneden de
maximale bandbreedte
die de VNG stelt

De netto-schuldquote van de gemeente Dalfsen bedraagt ultimo 2016 24% en ligt daarmee in lijn met 2015 (23%). De netto-schuldquote komt in 2016 ruim onder het landelijk gemiddelde (63,3%) uit. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schulden af te bouwen en voorzichtig te zijn bij een percentage tussen de 100% en 130%. Over het algemeen geldt; hoe lager de percentages van deze kengetallen hoe beter.

4.3 Toelichting op uw financiële positie

Ratio
weerstandsvormogen
verbeterd met name op
basis van
geactualiseerde
risicoanalyses

Onze rol in relatie tot het weerstandsvormogen

De analyse van het weerstandsvormogen is een onderdeel van het jaarverslag (paragraaf weerstandsvormogen en risicobeheersing). Vanuit onze controlerende rol hoeven wij alleen vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening. Omdat de omvang en inschatting van het weerstandsvormogen voor de continuïteit en toekomst van de gemeente van groot belang is, besteden wij (vanuit onze natuurlijke adviesfunctie) in dit accountantsverslag hier aandacht aan.

Zoals in de jaarrekening in de paragraaf weerstandsvormogen is toegelicht, streeft de gemeente Dalfsen er naar om het weerstandsvormogen voldoende capaciteit te hebben om incidenteel voorkomende risico's te kunnen afdekken.

Zoals in het jaarverslag 2016 is beschreven bedragen de door de gemeente per ultimo 2016 gekwantificeerde risico's € 3,7 mln. De beschikbare weerstandscapaciteit per 31 december 2016 (inclusief het resultaat 2016) bedraagt € 16,7 mln. De ratio weerstandsvormogen bedraagt daarmee 4,50 en ligt daarmee ruim boven de nagestreefde bandbreedte.

Ten opzichte van 2015 (ratio: 4,38) is het weerstandsvormogen op vergelijkbaar niveau gebleven. In de paragraaf weerstandsvormogen en risicomanagement zijn de onderkende risico's uitgebreid beschreven.

5. Belangrijkste bevindingen 2016

5.1

Bevindingen
Grondexploitaties

5.2

Bevindingen Sociaal Domein

5.3

Rechtmatigheid aanbestedingen

5.4

Overige bevindingen

5.

5.1 Bevindingen Grondexploitaties

Waardering bouwgronden in exploitatie conform de vereisten van het nieuwe BBV leidt niet tot een afwaardering

Bouwgronden In Exploitatie

Met ingang van 1 januari 2016 zijn wijzigingen in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) van kracht ten aanzien van de waarderingsregels van gemeentelijke grondexploitaties. Dit naar aanleiding van de eerdere signalering van de commissie BBV dat de jaarrekeningen van gemeenten in Nederland mogelijk te weinig informatie bevatten over grondexploitaties. Tevens was het voor een goede invoering van de nieuwe vennootschapsbelastingplicht noodzakelijk richtlijnen te geven over de afbakening van grondexploitaties en de aan de grondexploitaties toe te rekenen kosten. De commissie BBV doet de stellige uitspraak dat de looptijd van grondexploitaties maximaal 10 jaar mag bedragen, tenzij hiervan gemotiveerd van is afgeweken. Wij merken op dat gemeente Dalfsen geen grondexploitaties heeft met een looptijd langer dan de richtermijn van 10 jaar.

De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie bedraagt 31% van het balanstotaal (grex ratio 42%) en kan als volgt worden samengevat:

X € 1.000	Ultimo 2016	Ultimo 2015
Voorraad gronden in exploitatie	24.037	23.182
Voorziening voorraad gronden in exploitatie	0	0
Netto boekwaarde BIE	24.037	23.182

In het voorjaar van 2017 zijn alle grondexploitaties geactualiseerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2017. Het MPG 2017 is in april 2017 vastgesteld door de gemeenteraad. Wij hebben de door het College bij de actualisatie gehanteerde uitgangspunten en onderliggende parameters beoordeeld. Voor een nadere toelichting op de parameters en uitgangspunten verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid in de jaarstukken. De actualisaties van de grondexploitaties hebben niet geleid tot afwaarderingen op de grondexploitaties. Wij kunnen instemmen met de gehanteerde uitgangspunten en de huidige waardering van de grondexploitaties.

Tussentijdse winstneming van € 1,7 miljoen

In de jaarrekening 2016 is een tussentijdse winstneming verwerkt op de grondexploitaties van € 1,7 miljoen. Wij hebben vastgesteld dat deze winstneming voldoet aan de voorwaarden zoals die zijn vastgesteld in de nota grondbeleid 2015-2020. De gekozen systematiek voor tussentijdse winstneming voldoet aan de spelregels van het BBV, waarbij Dalfsen de meest voorzichtige variant van tussentijdse winstneming heeft gekozen.

Tussentijdse winstneming van € 1,7 miljoen verwerkt in 2016

5.1 Bevindingen Grondexploitatie - Verloop boekwaarden

De gemeente Dalfsen heeft aanzienlijke voorraden grondexploitatie

Cijfermatig beeld
grondexploitatie en
belangrijkste
ontwikkelingen

De ontwikkeling van de boekwaarden

De ontwikkeling van de boekwaarde van gronden is als volgt weer te geven:

(*€ 1.000)	BW 31-12-2015	Overboeking	Investerings	Inkomsten	Winstneming	BW 31-12-2016
Overige gronden	2.160	-2.160				-
NIEGG	3.666	-3.666				
Totaal bedrijventerreinen	6.971		221	525		6.667
Westerbouwlanden Noord	9.701		245	639		9.307
Oosterdalfsen	5.924		2.220	2.336		5.808
De Nieuwe Landen II	2.561		97	123		2.535
Waterfront	-2.233		614	782	1.152	-1.249
Overig woningbouwcomplexen	258	411	472	736	564	969
Totaal gronden	29.008	-5.415	3.869	5.141	1.716	24.037

De boekwaarde gronden is gedurende 2016 afgenomen van afgerond € 29 miljoen naar € 24 miljoen, met name door:

- Overboeking NIEGG en overige gronden : € 5,4 miljoen; overgeboekt naar de materiële vaste activa, conform de voorschriften van de Commissie BBV
- Investerings : € 3,9 miljoen; dit bestaat voor € 0,2 miljoen aan rente en € 0,3 miljoen aan geactiveerde eigen uren
- Verkopen : € 5,1 miljoen; dit betreft vooral project Oosterdalfsen
- Winstnemingen : € 1,7 miljoen; dit betreft met name project Waterfront

De nog te realiseren
verkoopbedragen € 60
miljoen, monitoring van
de voortgang van de
verkoop is van belang

Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht bestaat de boekwaarde per ultimo 2016 van € 24 miljoen met name uit bedrijventerreinen (De Grift III), Westerbouwlanden Noord en Oosterdalfsen. Deze boekwaarde zal moeten worden terugverdiend met toekomstige grondverkoop.

Voor alle grondexploitatie gezamenlijk bedragen de nog te realiseren verkoopopbrengsten € 60 miljoen, waarvan € 46 miljoen betrekking heeft op voornoemde drie grote complexen. Wij hebben vastgesteld dat de in de grondexploitatie ingerekende programmering voor alle complexen gezamenlijk past binnen de kaders die mede zijn bepaald op basis van recent uitgevoerde lokale en regionale markt- en behoefteonderzoeken en kunnen dan ook instemmen met de huidige prognoses. Gelet op de omvang van de nog te realiseren grondverkoop adviseren wij u om de ontwikkeling van grondverkoop blijvend te monitoren.

5.1 Bevindingen Grondexploitaties - NIEGG

Waardering van bouwgronden niet in exploitatie maakt gebruik van de overgangsbepalingen uit het nieuwe BBV

Bouwgronden Niet In Exploitatie

Alle niet in exploitatie genomen gronden dienen op grond van het BBV vanaf 1 januari 2016 te worden gepresenteerd onder de materiele vaste activa (MVA). De waarderingsgrondslag voor gronden als MVA is de verkrijgingsprijs of de duurzame (lagere) marktwaarde. Gronden die in dit kader overgaan naar de MVA kunnen een hogere boekwaarde hebben dan de marktwaarde. Voor die gronden geldt een overgangsregeling van 4 jaren: uiterlijk 31 december 2019 zal een toets moeten plaatshebben op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming. Als daarbij een duurzame waardevermindering wordt vastgesteld zal dit uiterlijk 31 december 2019 tot een afwaardering van de gronden moeten leiden.

De gemeente Dalfsen heeft er in haar jaarrekening 2016 voor gekozen gebruik te maken van deze overgangsregeling. De nieuwe presentatiewijze van deze gronden heeft derhalve geen gevolgen voor de huidige waardering.

X € 1.000	Ultimo 2016	Ultimo 2015
Voorraad nog niet in exploitatie genomen bouwgronden	5.414	5.414
Voorziening voorraad nog niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0
Netto boekwaarde NIEGG (met ingang van 2016 gepresenteerd onder MVA)	5.414	5.414

Resterende financiële risico's in de huidige waardering bouwgronden niet in exploitatie lijken beperkt

Op de balans per ultimo 2016 handelt het in dit kader om een netto positie van € 5.414.000. Opgemerkt wordt dat deze gronden reeds een relatief lage waardering per vierkante meter hadden. Dit maakt dat de nog resterende financiële risico's in de huidige waardering van deze bouwgronden niet in exploitatie beperkt lijken.

5.2 Bevindingen Sociaal Domein: Ontwikkelingen

Uitgaven sociaal domein bedragen in 2016 € 8,4 miljoen

Landelijk beeld: positieve ontwikkelingen in (interne) beheersing in het sociaal domein

Uitgaven Sociaal Domein 2016

De uitgaven van de gemeente Dalfsen in het sociaal domein bedragen over 2016 ruim € 8,4 miljoen. In hoofdlijnen is de volgende onderverdeling naar stromen te maken:

Onderdelen Sociaal Domein	Omvang in € 1.000
WMO (oud + nieuw)	3.459
Jeugdzorg (exclusief PGB's Jeugd)	3.985
Persoonsgebonden budgetten (PGB's)	986
Totaal	8.430

Op de volgende sheets zullen wij onze bevindingen per stroom nader toelichten.

Ontwikkelingen in het Sociaal domein in 2016

In opdracht van het ministerie van BzK is eind 2016 een evaluatie gedaan van de uitkomsten van de controle in 2015 bij alle 393 gemeenten in Nederland. Daaruit bleek duidelijk de gevolgen van een hectisch transitiejaar in 2015. De helft van de gemeenten kreeg geen goedkeurende controleverklaring, het grootste deel hiervan kreeg een verklaring met beperking (43%) de overige een oordeelonthouding (7%). Als gevolg van de transitie hebben 33% van de gemeenten de controleverklaring 2015 ná de deadline van 15 juli 2016 ontvangen.

Ons landelijk beeld is dat in 2016, over het algemeen, belangrijke verbeteringen te zien zijn in de interne beheersing van gemeenten met name door het op orde krijgen van de cliëntadministratie en het indiceren van de cliënten. Doordat in 2015 en 2016 alle cliënten zijn geïndiceerd en gedurende 2016 de cliëntadministraties op orde zijn gebracht hebben gemeenten meer inzicht in de cliënten en kosten. De algemene tendens lijkt daarbij dat de lasten van de PGB's dalen doordat gemeente meer inzetten op zorg in Natura. Wij verwachten dit jaar meer goedkeurende controleverklaringen, omdat gemeenten zich hebben ingespannen om meer grip te krijgen op de levering van de zorg door goede afspraken te maken met zorginstellingen of op andere wijze de prestatiecontroles uit te voeren.

5.2 Bevindingen Sociaal Domein: WMO en Jeugd

Resterende onzekerheid
WMO: € 434.000

WMO: € 3,5 miljoen

Ten aanzien van de WMO heeft de gemeente Dalfsen zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd, de verantwoording van deze zorg vindt per zorginstelling op het niveau van de gemeente plaats. De gemeente Dalfsen heeft met de grotere (> € 50.000) zorgaanbieders afspraken gemaakt omtrent oplevering van verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Naar de situatie per medio mei 2017 beschikte de gemeente slechts gedeeltelijk over verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Afgesproken deadlines met zorginstellingen zijn niet in alle gevallen gehaald.

Uit onze controle blijkt dat de van de zorginstellingen gevraagde controle-informatie grotendeels is ontvangen, de controleverklaring van één aanbieder inzake WMO-begeleiding (waarvan de bestedingen hoger liggen dan € 50.000) ontbreekt op dit moment nog. Middels deze controleverklaringen kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. De resterende onzekerheid met betrekking tot de grotere aanbieders is € 65.000.

Voor de aanbieders met een productie kleiner dan € 50.000 zijn geen controleverklaringen bij zorgaanbieders opgevraagd. Er zijn door de organisatie aanvullende werkzaamheden uitgevoerd, echter daarmee is onvoldoende zekerheid gekregen omtrent de prestatielevering. De onzekerheid omtrent de prestatielevering met betrekking tot de kleinere aanbieders bedraagt € 369.000. Wij adviseren u als gemeente om zelf maatregelen te treffen om de prestatielevering van deze bij de gemeente in rekening gebrachte zorgkosten vast te stellen. Een mogelijkheid is om, achteraf, prestatieverklaringen bij uw cliënten op te vragen, echter het is ook mogelijk om het aspect prestatielevering nadrukkelijker in te bedden in het herindiceringsproces. Het is van belang om hier tijdig actie in te ondernemen.

Bovengenoemde bedragen (in totaal € 434.000) hebben we overgenomen in het overzicht controleverschillen zoals opgenomen in hoofdstuk 2 van deze rapportage.

Resterende onzekerheid
Jeugd: € 120.000

Jeugd: € 4,0 miljoen

In de jaarrekening worden de baten en lasten van de Jeugdzorg verantwoord, waarvan een deel van de financiële administratie is ondergebracht bij de BVO IJsselland (hierna: BVO). De gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de toekenning van de zorg. De BVO sluit contracten af met de zorginstellingen en draagt zorg voor de administratie en verantwoording. Van BVO IJsselland is een jaarrekening met goedkeurende controleverklaring over 2016 ontvangen. Uit deze controleverklaring blijkt dat voor een gedeelte van de zorgkosten geen zekerheid kon worden verkregen omtrent de prestatielevering, waarvan € 120.000 conform de geldende solidariteitsafspraken aan gemeente Dalfsen is toe te rekenen. Deze onzekerheid van € 120.000 hebben wij meegewogen in onze oordeelsvorming omtrent de jaarrekening 2016 (zie hoofdstuk 2). Tevens blijkt uit de jaarrekening van de BVO dat de gemeente Dalfsen nog € 42.000 aanvullend te verrekenen heeft met de BVO. Deze afrekening is niet meer verwerkt in de jaarrekening van de gemeente en hebben wij daarom meegewogen in onze oordeelsvorming (zie hoofdstuk 2).

Eindafrekening BVO over
2016 niet verwerkt: €
42.000 als fout
aangemerkt

Naast de onder verantwoordelijkheid van de BVO uitgevoerde werkzaamheden is de gemeente Dalfsen zelf verantwoordelijk voor de toekenning van de zorg (controle woonplaatsbeginsel, opstellen onderzoeksrapportages en beschikkingen). Uit onze werkzaamheden blijkt dat deze door de gemeente Dalfsen zelf uit te voeren controles over 2016 adequaat zijn vastgelegd. Het gevolg hiervan is dat wij op dit gebied geen onzekerheid hebben in onze controle voor wat betreft de rechtmatige toekenning van zorg.

5.2 Bevindingen Sociaal Domein: PGB's

Sociale Verzekeringsbank en uitvoering PGB administratie

In 2016 opnieuw afkeurend oordeel accountant SVB

Wij ramen de onzekerheid vanwege het ontbreken van een controle op de prestatielevering op:

€ 493.000

Advies 2017: aandacht voor vaststellen prestaties

De gemeente is afhankelijk van de SVB

Met ingang van 2015 is uw gemeente verantwoordelijk voor uitvoering van de Persoonsgebonden Budgetten (PGB's) voor de WMO en de Jeugdwet. Uitvoering hiervan vindt (verplicht) plaats door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen PGB en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering.

Uitkomsten accountantscontrole SVB: voor 2016 opnieuw een afkeurend oordeel

Uit de accountantscontrole 2016 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout voor de WMO van 34,18% (2015: 14,5%). Voor het onderdeel Jeugd is eveneens sprake van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout van 33,9% (2015: 39,4%). De meest voorkomende getrouwheid en rechtmatigheidsfouten die de accountant van de SVB daarbij rapporteert zijn:

- Burgerservicenummer (BSN) ontbreekt of is incorrect overgenomen.
- Type wet is niet of onjuist vermeld.
- Er is sprake van ontbrekende of strijdige informatie in de zorgovereenkomst.
- De originele factuur wijkt af van digitale declaratie of de factuur is niet nagestuurd.
- De uitbetaling wijkt af van de factuur of de digitale declaratie.
- Het uurtarief dat is gedeclareerd is hoger/lager dan dat op de zorgovereenkomst.

Wij hebben een review gedaan en kunnen steunen op de werkzaamheden van de accountant van de SVB. Daarbij concluderen wij dat de formele fouten zoals geconstateerd bij de SVB geen impact hebben op het rechtmatigheidsoordeel over de jaarrekening 2016 van uw gemeente. Op de volgende sheet geven wij onze inschatting van de financiële/ materiële fout weer.

Controle op de geleverde zorg in de vorm van PGB's

Uit onze werkzaamheden blijkt eveneens dat de gemeente Dalfsen onvoldoende controles heeft uitgevoerd om vast te stellen dat de zorg in de vorm van de PGB's ook daadwerkelijk is verstrekt (ofwel de zogenaamde prestatielevering). Het gevolg hiervan is dat wij een onzekerheid hebben in onze controle. Als accountant moeten wij de omvang en impact van deze onzekerheid op de jaarrekening van uw gemeente wegen. Wij hebben deze onzekerheid geraamd op een bedrag van € 493.000, bestaande uit € 208.000 inzake de WMO en € 285.000 inzake de Jeugdzorg.

Daarnaast merken wij op dat er in 2016 sprake is van de volgende ontwikkelingen ten aanzien van de PGB's:

- in 2016 is beter inzicht ontstaan in PGB- cliënten en zijn over het algemeen meer herindicatie uitgevoerd;
- in tegenstelling tot vorig jaar is geen sprake meer van een transitie met alle daaraan gerelateerde problemen;
- wij constateren dat sprake is van afnemende financiële fouten bij het SVB in het risicostratum nov-dec 2016;
- mede door de herindicaties is hoeveelheid PGB's in 2016 afgenomen;
- ondanks de omvang van de onzekerheden in 2015 hebben wij, terugkijkend, geen materiële fouten ontdekt over 2015.

Wij adviseren om maatregelen te treffen waardoor kan worden vastgesteld dat de zorg in de vorm van PGB's ook daadwerkelijk is geleverd.

5.2 Bevindingen Sociaal Domein: PGB's

Fout PGB's mede gebaseerd op projectbrieven

Geraamde fout in de Persoons Gebonden Budgetten

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Zoals aangegeven heeft de SVB een afkeurende controleverklaring ontvangen. Om te kunnen inschatten wat dit betekent voor uw gemeenten, heeft de SVB begin 2017 aan elke gemeente een zogenaamde 'projectiebrief rechtmatigheid 2016' gestuurd.

Wij hebben een dossierreview uitgevoerd bij de accountant van het SVB. Op basis daarvan hebben wij onderscheid gemaakt tussen formele en financiële/ materiële fouten, omdat alleen de laatste meewegen in het accountantsoordeel van uw gemeente. Op basis van de landelijke financiële foutpercentages, ramen wij de financiële fouten voor de gemeente Dalfsen als volgt:

Meest waarschijnlijke financiële fout : € 25.200 (getrouwheid) en € 37.400 (rechtmatigheid)

Onzekerheid prestatielevering PGB's: € 493.000

PGB per categorie	Bestedingen 2016	Financiële fout (getrouwheid)	Financiële fout (rechtmatigheid)	Financiële onzekerheid (getrouwheid en rechtmatigheid)
PGB WMO	€ 416.000	€ 8.400 (2,01%)	€ 12.200 (2,93%)	€ 208.000
PGB Jeugd	€ 570.000	€ 16.800 (2,95%)	€ 25.200 (4,42%)	€ 285.000
Totaal	€ 986.000	€ 25.200	€ 37.400	€ 493.000

5.3 Rechtmatigheid aanbestedingen

Geen onrechtmatigheden geconstateerd in naleving Europese aanbestedingsregels

Het inkoopproces en het contractenregister is nog een belangrijk aandachtspunt

Rechtmatigheid Europese aanbestedingen

Gemeenten dienen de Europese en nationale aanbestedingsregels te volgen. De herziene Aanbestedingswet is vanaf 1 juli 2016 van kracht. Deze gewijzigde wet blijft de Aanbestedingswet 2012 heten. Deze wijzigingen zijn gedaan naar aanleiding van de nieuwe Europese aanbestedingsrichtlijnen die met de nieuwe Aanbestedingswet 2012 nu ook in de Nederlandse rechtsorde geïmplementeerd zijn.

Inkopen van leveringen en diensten met een contractwaarde boven € 209.000 en werken boven € 5,2 miljoen moeten Europees worden aanbesteed. Door het niet naleven van de Europese aanbesteding loopt de gemeente het risico dat claims worden ingediend en dat schadevergoedingen door de gemeente dienen te worden betaald, wanneer een partij is benadeeld.

In onze managementletter hebben wij aandacht gevraagd voor de procedures rondom aanbestedingen. Vanwege een ontoereikende contractenregistratie is de controle van de naleving op de Europese aanbestedingsvoorschriften een intensieve klus geweest. Uit deze werkzaamheden is gebleken dat er in 2016 geen sprake was van afwijkingen op de Europese aanbestedingsvoorschriften. Zoals ook benoemd is in de top 3 van onze aandachtspunten, adviseren wij de organisatie om hier mede in het kader van de aangescherpte voorschriften actie op te ondernemen door de rechtmatigheid van de inkopen aan de voorkant van het proces te borgen, zodat uw gemeente ook in de toekomst kan blijven voldoen aan de geldende voorschriften én dit ook op een adequate wijze kan aantonen.

Naleving Inkoop- en aanbestedingsbeleid Dalfsen

Naast de Europese en nationale aanbestedingsregels heeft de gemeente Dalfsen ook eigen Inkoop- en aanbestedingsregels opgesteld. Dit eigen inkoopbeleid is niet opgenomen in het normenkader en maakt derhalve geen onderdeel uit van onze formele rechtmatigheidscontrole. Wel hebben wij kennis genomen van de werkzaamheden die door de interne controleur zijn uitgevoerd op de naleving van het eigen inkoopbeleid. Door de interne controleur zijn diverse afwijkingen van het eigen inkoopbeleid geconstateerd, met name ten aanzien van geformuleerde voorwaarden voor wat betreft het afstandscriterium en uitnodigen van nieuwe leveranciers, alsmede een onvolledige registratie van de aangepane contracten en onderliggende aanbestedingsstukken. In lijn met onze aanbeveling ten aanzien van het naleven van de Europese- en nationale aanbestedingsregels, de rechtmatigheid van de inkopen aan de voorkant van het proces te borgen en zorg te dragen voor een adequate registratie van contracten en aanbestedingsstukken.

5.4 Overige Bevindingen - Jaarrekening

De voorzieningen zijn als gevolg van de jaarlijkse actualisatie met € 1,2 mln. toegenomen

Verplichting voor verlofstuwmeren gevormd van € 350.000

Toelichting WNT voldoet aan de gestelde eisen

Voorzieningen zijn geactualiseerd

De voorzieningen zijn een belangrijke, aan schattingen onderhevige, balanspost in de jaarrekening. Bij het opmaken van de jaarrekening 2016 zijn de voorzieningen geactualiseerd. Als gevolg van deze actualisatie zijn de voorzieningen in totaal met € 1,2 mln. toegenomen. Deze toename heeft voor € 0,5 miljoen betrekking op de pensioenvoorziening voor (gewezen) wethouders en is de resultante van actuariële berekeningen die zijn gebaseerd op recente sterftetafels en de rekenrente zoals door het Ministerie van BZK in de circulaire APPA d.d. 13 december 2016 is gepubliceerd.

Ten aanzien van de onderhoudsegalisatie voorzieningen wordt opgemerkt dat het aanwezige meerjarenonderhoudsplan een planperiode kent van 2013 tot en met 2017. Het onderhoudsplan moet derhalve in 2017 worden geactualiseerd. Wij adviseren u om daarbij uit te gaan van een langere planperiode, zodat ook rekening kan worden gehouden met de egalisatie van omvangrijke onderhoudskosten die verder in de tijd liggen.

Wij kunnen instemmen met de voor de voorzieningen gehanteerde uitgangspunten en verwijzen voor een nadere toelichting naar pagina 120 van de jaarrekening.

Verplichting gevormd voor verlofstuwmeren

In de jaarrekening 2016 is, conform de voorschriften van het BBV, een verplichting van € 350.000 gevormd voor verlofstuwmeren. Deze verplichting hangt samen met de bovenwettelijke verlofrechten die door de medewerkers per ultimo 2016 zijn opgebouwd.

Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De WNT is op 1 januari 2013 in werking getreden en met ingang van 1 januari 2015 nader aangescherpt. Dit betekent dat de gemeente in haar jaarrekening de bezoldigingen van haar topfunctionarissen dient te vermelden. Wij hebben vastgesteld dat in de jaarrekening 2016 opgenomen toelichting omtrent de WNT voldoet aan de daaraan te stellen vereisten.

5.4 Overige Bevindingen - Interne beheersing

Geen bevindingen ten aanzien van betalingsverkeer

Risico's in de betalingsorganisatie

In onze managementletter 2016 hebben wij gerapporteerd dat het betalingsproces risico's kent vanwege onvoldoende ingerichte en door het systeem afgedwongen functiescheidingen. Als gevolg hiervan hebben wij een aanvullende deelwaarneming uitgevoerd op de juistheid van de verrichte betalingen. Uit deze gegevensgerichte werkzaamheden zijn geen bevindingen gebleken.

Beheersing rondom het proces kindercadeaubonnen is een aandachtspunt

Risico's ten aanzien van kindercadeaubonnen

In de jaarrekening is voor een bedrag van € 22.000 aan kosten opgenomen inzake verstrekte kindercadeaubonnen. In onze managementletter 2016 hebben wij gerapporteerd dat de gemeente risico's loopt ten aanzien van de verstrekte kindercadeaubonnen. De intern controleur heeft dit proces nader onderzocht en concludeert dat er onvoldoende waarborgen in het proces zijn getroffen om misbruik en oneigenlijk gebruik van de kindercadeaubonnen te voorkomen en (tijdig) te signaleren. Wij onderschrijven deze conclusies en adviseren u, ondanks de relatief geringe omvang van deze geldstroom, om nadere maatregelen te treffen zodat het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk wordt beperkt.

GBLT heeft een goedkeurende controleverklaring aangeleverd

Gemeentelijke belastingheffing via GBLT

Ten tijde van onze interim-controle in het najaar van 2016 is gebleken dat er sprake was van problemen ten aanzien van bestandsuitwisseling tussen ROVA en GBLT ten aanzien van de afvalstoffenheffing. Naar ons is medegedeeld, zijn deze problemen inmiddels verholpen.

De belastingopbrengsten en de balansposities inzake de gemeentelijke belastingen zijn in de jaarrekening van de gemeente Dalfsen verantwoord conform de van GBLT verkregen belastingverantwoording over 2016, welke is voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Wij hebben hierin geen tekortkomingen geconstateerd.

[Bijlage A1: Bevindingen SiSa-bijlage](#)

[Bijlage B: Onze controle](#)

[Bijlage C: Onze urenbesteding](#)

[Bijlage A2: Bevindingen IMG-bijlage](#)

Bijlage A1

Bevindingen SiSa-bijlage

Geen bevindingen
inzake de controle van
de SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Dalfsen heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2016 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel is hierna weergegeven.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017	-	-	n.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	-	-	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering Participatiewet (gemeentedeel 2016)	-	-	n.v.t.
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen (gemeentedeel 2016)	-	-	n.v.t.

Bijlage A2

Bevindingen IMG-bijlage

Geen bevindingen
inzake de controle van
de IMG-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de IMG-verantwoording (Investeren Met Gemeenten) toegevoegd. De gemeente Dalfsen heeft de rechtmatige totstandkoming van de IMG-bijlage getoetst.

In aansluiting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2016 in het kader van IMG worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel is hierna weergegeven.

Project	Beschikingsnummer provincie Overijssel	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
Invulling Chichoreifabriek	2010/0169527	-	-	n.v.t.
Waterfront	2011/0034843	-	-	n.v.t.

Bijlage B

Onze controle

Scoping: doel en object van de controle	<p>Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Dalfsen, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV.</p> <p>Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 4 november 2016.</p>															
Materialiteit	<p>Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.</p> <p>Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de Raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De Raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie.</p> <p>Op basis van het Besluit Decentrale Overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 620.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.</p> <table border="1" data-bbox="494 753 2186 976"><thead><tr><th>Goedkeuringstolerantie</th><th>Goedkeurend</th><th>Beperking</th><th>Oordeelsonthouding</th><th>Afkeurend</th></tr></thead><tbody><tr><td>Fouten in de jaarrekening (% lasten)</td><td>≤ 1%</td><td>> 1% < 3%</td><td>-</td><td>≥ 3%</td></tr><tr><td>Onzekerheden in de controle (% lasten)</td><td>≤ 3%</td><td>> 3% < 10%</td><td>≥ 10%</td><td>-</td></tr></tbody></table> <p>Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 55.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.</p> <p>Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de SiSa- en IMG-bijlage van de jaarrekening. Voor SiSa en IMG gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven SiSa- en IMG-toleranties eveneens op correcte wijze toe.</p>	Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelsonthouding	Afkeurend	Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%	Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelsonthouding	Afkeurend												
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%												
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-												

Bijlage B

Onze controle

Onafhankelijkheid	<p>Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen.</p> <p>Wij bevestigen dat we geen giften >100 euro hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de gemeente of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.</p>
Fraude en non-compliance	<p>Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten.</p> <p>Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de gemeente. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en de mogelijke fraudesituaties besproken met de organisatie.</p> <p>Daarnaast constateren wij dat het thema fraude ook binnen de gemeentelijke organisatie de nodige aandacht heeft. De gemeente Dalfsen beschikt over een geformaliseerde frauderisicoanalyse en werkt aan een nota Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O). In 2017 wordt hieraan verder opvolging gegeven. Middels geplande interne bijeenkomsten, die zowel ambtelijk als bestuurlijk op de agenda staan, wordt bewustwording ten aanzien van dit thema vergroot. Dit vinden wij een goede ontwikkeling. Onze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen aanwijzingen voor materiële fraude opgeleverd.</p>
Geautomatiseerde gegevensverwerking en beveiliging persoonsgegevens	<p>Ingevolge artikel 2:393, lid 4 BW, dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.</p> <p>Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de gemeente uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2016.</p> <p>De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.</p>

Bijlage C: Onze urenbesteding

Urenbesteding en kwaliteit van onze dienstverlening

in het NBA-rapport 'In het publieke belang' is als maatregel opgenomen dat de accountant aan het toezichhoudend orgaan rapporteert hoeveel partner- en teamuren hij verwacht te besteden en heeft besteed aan de uitvoering van de controle. Het aantal partner-, manager- en teamuren ten opzichte van de totaal bestede uren kan worden gezien als een indicator voor de kwaliteit van de uitvoering van de controle.

In dat kader hebben wij in de hiernaast weergegeven tabel de hoeveelheid uren opgenomen die wij het afgelopen jaar verwachten te besteden en daadwerkelijk hebben besteed (inclusief de geraamde uren die wij nog verwachten te maken tot en met de afronding van de controle).

Team	Begroot	Procentueel	Werkelijk	Procentueel
Partner	32	8%	32	6%
Manager	70	18%	70	14%
Junior manager	140	35%	180	35%
Staff	160	40%	230	45%
Totaal	400		512	

Uit de tabel blijkt dat de werkelijke urenbesteding hoger is dan op basis van het voor 2016 overeengekomen controlebudget (inclusief eenmalig kosten). Uit de interim-controle blijken enkele aandachtspunten die door middel van aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden zijn hersteld, welke met name betrekking hebben op het betalingsverkeer, rechtmatigheid van aanbestedingen en het sociaal domein.

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale onderneming bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 28 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.150 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert ondernemingen in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 158 landen, meer dan 67.000 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl